Redogörelse

för

Räddnings-Institutet i Stora Råby,

dess inkomster och utgifter från 1845 till 1848,

jemte årsberättelse

af

ACH. KAHL.

Lund,
tryckt uti Berlingska Boktryckeriet,
1848.

391

Omkring trenne år hafva förflutit, sedan Allmänheten sista gången underrättades om Råbystiftelsens oeconomiska ställning och elevernas framsteg och moraliska förbättring. Efter en så lång mellantid anser Directionen sig nu böra förklara, att egentliga orsaken till dröjsmålet icke varit något annat än den önskan att i närvarande redogörelse kunna framlägga så många flera bevis på tillförlitligheten af den milda uppfostringsmethod, som vid inrättningen begagnas, hämtade särdeles från de elevers fortfarande goda handlingssätt och uppförande utom Stiftelsen, hvilka redan för flera år sedan lemnat den och ingått i någon af cirklarna för det praktiska samhällslifvets bestyr och verksamhet. Dessa erfarenhetsrön kunde naturligtvis icke erbjuda sig i början af Stiftelsens tillvaro, men de framträda sjelfmant så småningom, i mån som den fortgår och utvidgar sig. Och det är först efter nära 8 års noggranna iakttagelser i detta afseende som Directionen i närvarande stund icke utan synnerlig tillfredsställelse går att offentliggöra de vackra resultater Råby har att förevisa såväl i afseende på största delen af de barn, hvilka redan från Stiftelsen utgått, som på

dem, hvilka ännu stå under dess tillsyn och vård, lemnande åt den upplyste och fördomsfrie granskaren att sjelf afgöra, hvilka förhoppningar menskligheten kan göra sig i framtiden af närvarande tids philantropiska sträfvande i denna riktning, såvida icke detta skulle möta allt för stora och oförmodade hinder i sin utveckling.

De sex barn, som vid Stiftelsen från början intogos, hafva numera alla lemnat densamma och blifvit anställda på platser, der de nästan utan undantag skickat sig väl. De hafva flera gånger under sina besök vid Institutet för dess Föreståndare uppvist hedrande intyg från sina husbönder eller mästare. Under sådana omständigheter uppfyller Directionen med särdeles nöje en önskan, som flera för Stiftelsen intresserade personer yttrat, den neml. att sanningsenliga uppgifter måtte för allmänheten framläggas såväl på dessa gossars lefnadsförhållanden före deras intagning vid inrättningen som på deras uppförande efter utgången derifrån. Läsaren torde af dessa motsatser bäst kunna bilda sig en föreställning om de svårigheter, som Inrättningen haft att öfvervinna, och derjemte bedömma, i hvad mån den lyckats i lösandet af ett bland de kinkigaste problemerna i närvarande tids uppfostringskonst. De här nedanföre meddelade underrättelser äro hemtade ur Räddningshusets album, i hvilket såväl elevernas lefnadsomständigheter innan de intogos vid Inrättningen som deras uppförande under vistandet derstädes och deras förhållande, sedan de lemnat Stiftelsen, på det nogaste antecknas. För att ej onödigtvis

såra eller väcka obehagliga hågkomster utsätta vi icke namnen på de beskrifna personorna utan endast deras initialbokstäfver. Skulle ändock någon genom dessa blifva igenkänd eller sjelf igenkänna sig, så äro vi förvissade, att glädjen öfver hvad han nu är skall hos hvarje rättsinnad öfverskyla minnet af hvad han varit och hos honom sjelf qväfva förebråelserna efter den brottslighet, som ångren och bättringen så småningom utplånat.

1) C. J. L., född på Höganäs 1825, intogs vid Inrättningen den 1 Oct. 1840. Hans moder och broder hade varit insatta på Malmö slott för stöld, och i sällskap med dem hade han före deras häktande strukit omkring i provinsen och föröfvat flera tjufnadsbrott, tvenne gånger vid Kämnersrätten i Lund och en gång vid Torna häradsrätt blifvit tilltalad och dömd för stöld samt tvenne gånger i Lund agad med ris, sista gången den 25 April 1840, då han vid bestraffningen visade en nästan omensklig förhärdelse. Denne gosse utgick från Räddningshuset den 8 Mars 1846 som trädgårdsdräng, för hvilket yrke han syntes hafva mesta fallenheten. Enligt underrättelse om hans uppförande af den 5 September 1848 fortsätter han det påbörjade yrket och har i sin tjenst förhållit sig i alla hänseenden berömligt.

2) P. N., född i Ingelstad i Skåne 1828, intogs vid Räddningshuset samma dag som den föregående. Tillhörande en slägt, i hvilken modren undergått högsta kroppsstraff och blifvit dömd till lifstidsarbete i Norrköping och tvenne bröder afstraffade för stöld,

den ene äfven för mordförsök med 40 par spö, hade P. N. visat anlag till samma vildsinnade brottslighet som dessa och flera gånger blifvit ertappad med snatteri. Efter 6 års vistande vid Inrättningen utgick han derifrån den 31 Aug. 1846 och insattes då i smedlära. Allt sedan har han varit qvar hos samme mästare, som först mottog honom, skickat sig väl intill närvarande stund och erhållit fördelaktigt vittsord för flit och ordentlighet. Då han utgick från Råby hade han förverfvat sig den skicklighet i musik, att han med färdighet spelade orgel, hvarpå han biträdde vid bönestunder och Gudstjenst.

3) L. J. T. född inom Jönköpings län 1828, intogs vid Räddningshuset den 3 Oct. 1840. Han hade i flera år fört ett nomadiskt lefnadssätt, vandrande omkring från den ena församlingen till den andra, under hvilken tid brist på tillsyn och vård förledt honom till tiggeri, och behofvet någon gång tvungit honom till oärlighet. Efter genomgången lärokurs lemnade han Inrättningen 1844. I början efter sin utgång derifrån visade han bristande stadga. Men enligt underrättelser af innevarande år förer han nu ett ordentligt lefnadssätt och är omtyckt af den husbonde, i hvars tjenst han är anställd.

4) O. E. född i Malmö 1828, intogs vid Inrättningen samma dag som den nyss föregående. Han hade icke gjort sig skyldig till stöld eller något annat brott, men i stället, till sina föräldrars stora bekymmer, visat sig böjd för olydnad, fräckhet, våldsamhet och gröfre vanart. Den 3 November 1845 lemnade han

393

inrättningen och anställdes då i tunnbindarelära. Af sin mästare har han allt jemt erhållit fördelaktiga vittsord så i anseende till flit och arbetsamhet som uppförande för öfrigt.

5) B. A. född i Genarps församling i Skåne 1830, intogs vid Institutet samma dag som de tvenne näst föregående. I likhet med dem hade han hvarken varit anklagad för snatteri eller stöld, men i stället, enligt hvad i föregående årsberättelser omnämnes, fört ett kringirrande lefnadssätt, under hvilket han för att väcka medlidande och erhålla allmosor stundom ställt sig som vansinnig, stundom som lam och icke sällan spelat en döfstums rôle. Han var oaktadt endast 9 år gammal, när han mottogs vid Institutet, högst begifven på starka drycker, hvaraf han ofta öfverlastade sig, och dessutom af ett halsstarrigt, argt och hämdgirigt sinnelag. Han utgick förbättrad från Institutet den 24 Oct. 1846, då han blef anställd som uppassare. Hans uppförande sedermera har varit mycket berömligt, och som han visat fallenhet för teckning har han blifvit anställd i målarelära, der han har hedrande vittsord af sin mästare.

6) P. A. född i Wärpinge vid Lund 1827, intogs vid Institutet samma dag som de närmast föregående. I sina föräldrars hus hade han visat olydnad och blifvit uppfödd utan all slags tukt. Anställd som tjenstgosse hos främmande, hade han rymt från sina husbönder och ådagalagt en högst vanartig och otyglad sinnesart, så att man fruktade det värsta af honom. Han utgick förbättrad från Inrättningen redan

1843 och erhöll då plats inom snickareyrket. Han har sedermera städse ådagalagt ett troget och ordentligt uppförande.

Bland de öfriga sjutton, som under tiden utgått från Inrättningen, och hvilkas lefnadsförhållanden icke utan allt för stor vidlyftighet här skulle kunna genomgås, helst vi äfven anse oss böra nämna något om en och annan bland de ännu under Stiftelsens vård varande, torde likväl en förtjena närmare uppmärksamhet neml. S. E. född i Lund 1828. I årsberättelsen för 1844 omnämnas hans första olyckor och brott under barndomsåren, äfvensom att han efter någon tids vistande inom Räddningshuset olofligen aflägsnade sig derifrån, begifvande sig under flykten öfver det då tillfrusna sundet till Helsingör och vidare till Köpenhamn i afsigt att der engagera sig som sjöman. Efter någon tid ertappad och återförd till Räddningshuset, vårdades han der till 1845, då Directionen ansåg sig böra bereda honom anställning vid sjömansyrket, för hvilket han hade en oöfvervinnerlig lust, och hvartill han i följd af sin vighet, djerfhet och fysiska styrka syntes mest passande. Han placerades derför först som jungman på ett mindre handelsfartyg, har sedermera företagit tvenne särskilta resor till Brasilien och återkommit hvarje gång med någon besparad penning från sin aflöning och med godt vittsord från sitt befäl. Samma förhållande ägde rum, då han sistliden höst återkom efter en resa till Grönland. Enligt sednaste underrättelse från honom i Helsingör af d. 20 Sept. d. å. är han nu stadd på en sjöresa, under hvilken han

jemte vivre uppbär en månatlig aflöning på 26 R:dr R:gld. — Bland de under Directionens närmare vård och tillsyn befintliga ynglingar är det med synnerlig tillfredsställelse som Directionen tror sig här böra omförmäla och särskilt utmärka en och annan.

I. S. född i Dalarne 1827, benådades af Kongl. Maj:t från treårigt fängelse på Malmö slott för att i stället vid Räddningshuset uppfostras och förbättras. Han har under längre tid skickat sig utmärkt ordentligt, ärligt och berömligt, lemnade vid sistlidne flyttningstid Råby på försök och anställdes vid ett större åkerbruk i närheten af Lund, der han vunnit fullkomligare skicklighet i alla delar af det yrke, som kommer att utgöra hans framtida bestämmelse.

F. N. född i Stockholm 1828 och liksom den nyssnämde af Konungen benådad från treårigt fängelse på Malmö slott, har under sitt vistande inom Uppfostringshuset uppfört sig oklanderligt och derjemte inhämtat sådan kännedom och skicklighet i trädgårdsyrket, att han sistliden och närvarande sommar ensam förestått skötseln af Institutets ansenliga trädgård, som innehåller en rymd af 4 tunland med omkring 200 fruktbärande träd. Hans qvarstannande vid Stiftelsen har hittills gjort annan trädgårdsmästare der obehöflig. Sedan nu tiden är tilländalupen, inom hvilken H. M. Konungen lemnat Directionen rättighet att till fängelset återsända nyssnämde 2:ne ynglingar, såvida deras förbättring icke vid Räddningshuset kunde åstadkommas, så är det med fägnad som Directionen kan omförmäla, att en sådan åtgärd icke varit af be-

hofvet påkallad; och Directionen gör sig den förhoppning att, när den sednare af dessa ynglingar snart efter sin enträgna önskan lärer komma att återvända till födelseorten, hans uppförande der i framtiden skall motsvara Directionens förväntan.

E. D. född i Småland 1828, synes af naturen vara utrustad med öfverlägsna själs- och kropps-anlag. Han har ett utmärkt förslaget och tänkande hufvud, sällsynt beslutsamhet och djerfhet äfvensom en ovanligt stark och smidig kroppsbyggnad. Efter flerfaldiga stölder och undergångna bestraffningar afhämtades denne olycklige yngling från Malmö slott till Räddningshuset. Af alla derstädes upptagna hade han troligtvis blifvit den för samhället mest vådlige, om han ohejdad fått fortfara i sin påbörjade vildhet och brottslighet. Nu har han genom Räddningshusets mellankomst undergått en så helsosam förändring, att hans uppförande i denna stund långt ifrån att förtjena klander i mer än ett afseende är berömligt. Under sitt vistande vid stiftelsen har han blifvit beredd äfvensom för första gången admitterad till den Heliga Nattvarden och har derefter befunnits skicklig att närsomhelst kunna från Räddningshuset utgå. Men alldenstund han äger en utmärkt fallenhet för korgarbete och dessutom tillhandagår Läraren vid tillsynen af de öfriga barnen, så har han tillsvidare blifvit bibehållen vid inrättningen mot en årlig lön af 50 R:dr B:co.

N. N. född i Skåne, införlifvades redan vid 10 års ålder uti ett större tjufband, som under flera år ströfvande och plundrande genomtågade provinsen i

flera rigtningar. Slutligen greps hela bandet, bestående af tolf personer, och kringskickades derefter under loppet af mer än ett år fängsladt från den ena domstolen till den andra för att undergå ransakning på alla ställen, der de olofliga och fredstörande tillgreppen blifvit begågna. Ifrågavarande gosse var det öfriga sällskapet följaktig på båda dessa tåg, under hvilka han naturligtvis utbildade sin färdighet att stjäla. Omsider fördes han efter fälld dom och erhållen bestraffning till Malmö slott, hvarifrån han afhemtades för att upptagas till vård och förbättring vid Räddningshuset. Lösryckt från den omgifning, som med så många band fasthöll honom vid osedligheten och brottet, har han under loppet af tvenne år, som han tillbragt i Råby, ej blott undergått en efter allt utseende verklig moralisk förbättring och uppfört sig berömligt utan äfven uppöfvat sina praktiska anlag. Han förfärdigar smörformar med tillhörande inskärningar med stor skicklighet, är öfvad i finare korgarbete och har dessutom lärt sig spela orgel, så att han kan dermed biträda vid gudstjenst och bönestunder, som hållas inom Stiftelsen.

P. O. I. och A. O. I. båda bröder och födde i Blekinge, den förre 1832 och den sednare 1830, befunno sig på Malmö slott, när Öfverfångstyrelsen beredde deras intagning mot betalning vid Stiftelsen i Råby. Den yngre af dessa gossar har uppfört sig oklanderligt och den äldre så till alla delar väl, att mot dess uppförande icke under hela tiden det ringaste varit att anmärka.

Flera intressanta uppgifter och tilldragelser såväl rörande de vid Institutet ännu närvarande gossar som beträffande de derifrån redan utgångne skulle lätteligen kunna meddelas, om icke härigenom möjligen bereddes läsaren en tröttande vidlyftighet. Vi inskränka oss derföre till den anmärkning, att, ehuru moraliskt förderfvade flera af barnen varit vid mottagningen, de detta oaktadt icke inom Räddningshuset begått något brott af gröfre beskaffenhet, som fordrat hårdare bestraffning, utan att de endast genom rymningsförsök och annan opålitlighet och vanart gjort sig skyldiga till än allvarsammare än mildare aga. Då barnen betraktas som skolgossar icke som arrestanter och Stiftelsen som ett uppfostringshus icke som ett fängelse, så blifva de förra äfven af besökande bemötta med vänlighet och välvilja. Något misstroende, eller någon skygghet förmärkes ej en gång i afseende på dem af barnen, vid hvilka de svåraste tillmälen innan intagningen häftat, hvarföre icke heller Stiftelsen behöfver vara i bekymmer, huru den skall få de utgående anställda antingen som lärgossar i städerne eller som drängar på landet eller använda inom andra yrken. Bland de vid Råby sedan Stiftelsens början intagne gossar, 37 till antalet, är det egentligen endast öfver tvenne som Directionen har anledning beklaga sig. A. I. och L. P. P. hafva återfallit till sin förra brottslighet, begått stölder och blifvit häktade. Med den förstnämnda arbetade likväl Stiftelsen icke länge förgäfves. Han hade endast varit i Råby några månader, då han olofligen afvek derifrån, begick under flykten stöld, blef

gripen, afstraffad och åter på försök mottagen vid Räddningshuset, hvarifrån han innan kort å nyo rymde och föll derpå efter nya stölders begående i polismyndighetens händer. Den sednare genomgick sin lärokurs vid Inrättningen, och önskade derefter blifva sjöman, hvartill Directionen för hans vildsinthet ansåg honom mest passande. Om honom har Directionen för omkring ett halft år sedan haft den sorgliga underrättelse, att han i Stockholm begått stöld och der blifvit häktad. En tredje E. I. I. ostadig till lynnet och mindre pålitlig till karakteren, har sedan afgången från Institutet allt jemt tagit tjenst än hos en än hos en annan husbonde och nästan lika ofta ombytt yrke som vistelseort utan att likväl hafva begått något, för hvilket han kunnat anklagas. För närvarande har han utvalt det lefnadsyrke, som synes bäst passa honom; han har engagerat sig som sjöman. Och möjligen skola hafsstormarne gifva hans lynne den stadga, som fasta landets luft icke kunnat gifva det. En enda N. P. E. har under tiden med döden afgått. Han afvek olofligen från Inrättningen efter 8 dagars vistande derstädes och drunknade under flykten, då han tillika med farmodren skulle på en ekstock färdas öfver en större å.

Att Stiftelsen skulle kunna lyckas att förbättra och rädda alla de olyckliga, för hvilka den öppnat en fristad, betviflade Directionen redan från början, och den har aldrig väntat sig sådana anspråk från billighetens och förståndets sida. I vår tid ske icke mera några underverk, och idealerna nedstiga icke till oss från sin stjernhimmel. Hvar finnes väl under solen en glädje,

som icke är blandad med smärta, hvar en trädgård utan ogräs eller en åker utan tistel? De höra endast till fromma önskningar, som icke låta realisera sig, sålänge kunskapens träd på ondt icke kan utrotas från jorden. Om bland hundrade vilsefarande och förlorade söner, som Räddningshuset upptager, i början endast de nittio eller nittiofem återskänkas samhället tillrättavista och förbättrade, så är ju redan mycket vunnet. Denna ungefärliga proportion förete Räddningshusens annaler i Tyskland och Frankrike. I en för trenne år sedan utkommen skrift öfver Räddningshusen i Würtemberg af Ludvig Volter *) heter det om Räddningshuset i Tuttlingen. "*Die Tuttlinger Anstalt theilet uns ihre hieher gehörigen Erfahrungen in folgenden statistischen Bemerkungen mit: Das entschiedene Misslingen (der Erziehung) gehört im Ganzen unter die Ausnahmen. Unter 108 Zöglingen, die zeit 16 Jahren (bis 1841) im Hause sich befanden, mag etwa der 20:ste Theil, der Mehrzahl nach Mädchen, als für jetzt entschieden misslungen anzusehen sein; doch können wir auch bei diesen nicht alle Hoffnung auf eine sittliche Umgestaltung aufgeben. Gehen wir in's Einzelne, so befinden sich unter den 108 ausgetretenen Zöglingen*

solche, denen fortwährend ein gutes Zeugniss gegeben werden darf . . . . 58.

solche, denen sittliches Verhalten noch etwas zweifelhaft ist . . . . 25.

---

*) Geschichte und Statistik d. Rettungsanstalten für arme verwahrloste kinder in Würltemberg. Stuttg. 1845 sid. 230.

solche, die für jetz missrathen sind . . . . 6.

solche, über die wir kein Zeugniss hinsichtlich ihres Verhaltens ausser dem Hause geben können, und zwar im Hause Gestorbene, die grosstentheils mit Dank für die genossenen Wohlthaten, zum Theil mit freudiger Hoffnung auf ein besseres Loos dahinschieden . . . . 13.

zu weit entfernt (in Caucasien) . . . . 1.

solche, die zu kurze Zeit (1—2 Wochen, 3--4 Monate) im Hause waren . . . . 5.

Zus. 108.

Die Kirchheimer Anstalt berechnete vor einigen Jahren, dass von 93 Kindern

guth gerathen seien . . . . 44.

mittelmässig . . . . 25.

schlecht . . . . 9.

Lebenslauf unbekant . . . . 10.

simpelhaft . . . . 2.

früher gut, später unbekant . . . . 1.

in andere Anstalten abgegeben . . . . 2.

Zus. 93."

I sin skrift: *Notice sur Mettray,* Paris 1847 sid. 29, yttrar Cochin i afseende på ifrågavarande förhållande vid denna Stiftelse: *Il est impossible, que les colons, tant qu'ils restent à Mettray, ne soient pas touchés, régénèrés, améliorés par cette discipline régulière, par ces soins incessants, par ces exemples et ces leçons de chaque jour. Laissez-les rentrer dans la so-*

ciété, c'est là, qu'il faut les suivre, libres, exposés aux mauvais conseils, aux tentations coupables: les avez-vous faits assez forts pour persévérer? vaudront-ils mieux que les libérés, qui sortent de prison pour trouver de nouveaux complices et se livrer à de nouveaux mefaits? Racontez-nous leur histoire; la voici:
300 enfants sont sortis de Mettray,
231 ont été placés ou sont revenus dans leur famille;
89 sont au service militaire: 60 dans l'armée de terre, 29 dans la marine.
Sur ce nombre de 300
214 sont reste irreprochables
69 se conduissent d'une manière passable,
4 ont échappé à la surveillance
17 sont tombés en recidive
La moyenne des récidives est donc de 6 p. 100; elle seroit moindre encore, s'il ne fallait pas mettre en liberté des enfants agés quelquefois à peine de douze ans."

Och Råby synes lofva ett lika lyckligt förhållande, då af 37 elever, som begagnat eller ännu begagna inrättningen, egentligen icke mer än 2:ne besvikit dess förhoppningar och hittills visat sig vara oförbättreliga.

Af flera bland de gossars lefnadsförhållanden, hvilka vi här framställt, finner läsaren, att Directionen aldrig bestämt stöld eller andra lagbrott som villkor för intagning vid Räddningshuset, utan att detta sednare äfven stått öppet för värnlösa och af samhället förskjutna barn, som aldrig i nämda afseenden förbrutit sig. Lik-

väl har man förebrått Directionen, att den icke iakttagit nog försigtighet vid bestämmandet af de barn, som borde upptagas vid Stiftelsen. Ja, man har till och med lagt Räddningshuset till last, att det framkallat en hittills okänd brottslighet hos föräldrar; man har uppdiktat eller tänkt sig facta, som aldrig ägt rum, man har föregifvit, att här funnits mödrar, nog omenskliga för att intala sina barn att stjäla i afsigt att så mycket lättare bereda dem plats vid Räddningshuset*). Directionen, som under hela sin förvaltningstid icke kunnat upptäcka ringaste spår till någon intrig af så dämonisk art, har sett sig nödsakad att i tidningar fästa allmänhetens uppmärksamhet på det grundlösa i beskyllningen och sanningsenligt intyga, att Directionen långt ifrån att behöfva förebrå sig en anledning till framkallandet af en sådan föräldra-onatur, haft tillfredsställelsen att se sin stiftelse vara ett medel till mer än 30 olyckliga, af föräldrar och anhöriga öfvergifna barns frälsning, hvilka utan Räddningshusets mellankomst troligen för alltid gått förlorade och blifvit antingen en tunga för fattigstyrelserna eller ett rof för fängelserna. Det ligger i Räddningshusens idée, att de måste nästan ensamt taga under sin vård sådana barn, som antingen redan beträdt lastens och brottets bana eller som åtminstone visat öfvervägande anlag för det onda. De värnlösa barn, mot hvilkas uppförande och sinnesart man icke har något att påminna, och af hvilka man i framtiden icke heller synes hafva

*) Se Swederi Skrift om fattigväsendet sid 592.

något att befara m. e. o. som lida endast af fattigdom icke af moraliskt förderf, vårdas bäst af enskilta och böra derföre af fattigföreståndare inackorderas hos välkända personer eller familjer. Deras upptagande inom Räddningshuset bland redan förderfvade barn, skulle hafva ofördelaktig verkan på de förra. Dessa äro lyckligtvis icke i behof af allvarsammare aga och corrigerande tukt. De barn återigen, som födda af illa kända föräldrar, redan äro besvärade af tvetydiga antecedentier och behäftade med lastbara vanor och farliga symtomer, kan man icke våga att anförtro åt enskilta personers uppsigt. De återföras endast genom Räddningshusets regelmässiga och strängare disciplin, och deras förbättring tillvägabringas svårligen utan under en öfvad föreståndares och erfaren lärares på en gång milda och allvarsamma ledning*).

En af Directionens Ledamöter, som under föregående åren besökt flere bland Europas större Räddningshus i Tyskland, Frankrike och Schweiz, ämnade i slutet af sistlidet år under en företagen längre resa äfven besöka Mettray i Frankrike för att vid dess Colonie Agricole, bestående af 4 till 500 elever**), in-

*) Jfr. System der gesammten Armenpflege nach den Werken des Herrn von Gérando u. nach eigenen Ansichten von Buss, 2:ter Th. 1:ster B. Stuttg. 1844 pag. 341.

**) Se Colonie Agricole et Penitentiaire de Mettray, huitième Assemblée général des fondateurs tenue à Paris, le 16 Mai 1847, Salon du Roi, à L' hotel de ville pag. 16. Jfr. Notice sur Mettray par Augustin Cochin, Paris 1847 pag. 19.

hämta nödig kännedom och erfarenhet till Råbyinstitutets utvidgande till åkerbruksskola. Men oförmodadt lade sig flera hinder i vägen för utförandet af detta beslut. De inre oroligheter, som i början af innevarande år utbröto i Frankrike, gjorde ett besök i detta land förenadt med flera betänkligheter. Den resande föredrog derföre att stanna vid ett räddningshus i Tyskland, som han icke förut besett. Uppfostringsanstalten i Düsselthal i närheten af Düsseldorf tog hans uppmärksamhet för längre tid i anspråk och ersatte i någon mån förlusten att icke denna gång få göra närmare bekantskap med den större och mera utbildade stiftelsen i Mettray. På förstnämda ställe grundade Grefve Adelbert von der Recke Volmerstein redan 1819 ett räddningsinstitut, som följande året mottog 60 halfvilda barn af båda könen, hvilkas föräldrar dels voro vagabonder dels förbrytare. Ej mindre genom enskiltas betydliga penningebidrag och ett räntefritt lån på 17,282 thlr, som Konungen af Preussen 1824 beviljade inrättningen, än genom egna uppoffringar har det lyckats Grefve Volmerstein att med hvarje år utvidga och förbättra sin välgörenhetsstiftelse. Tilltagande ålder och sjuklighet hindrade honom för ett år sedan att längre bibehålla förvaltningen och öfverinseendet öfver en stiftelse, som han i 28 år upprätthållit och ledt, och för hvars barn han dragit en faderlig omsorg. Den 28 Nov. 1847 lemnade han sitt uppfostringsverk åt ett Curatorium, under hvars uppsigt det för närvarande står. Vid slutet af år 1845 hade redan inrättningen upptagit och vårdat 1012 barn, af hvilka 836 hade ut-

gått från den samma. Den äger för närvarande 472 tunland jord och har utom nödiga åbyggnader och inventarier, en bokhandel med tryckeri, bokbinderi och tvenne tidskrifter, en köpmansbod, en handel med eau de cologne, en qvarn och andra tillhörigheter. *Der Menschenfreund,* en månadsskrift, hvars 24:de årgång nu tryckes i Düsselthal, och hvarur vi hämtat dessa uppgifter, lemnar fullständig redogörelse för inrättningens uppkomst, fortskridande och ändamål, en välgörenhetsstiftelse, för hvilken Gr. Volmerstein hos efterverlden skall lefva i tacksam åminnelse, under det att samtiden redan fästat eklöfskransen kring hans silfverhår.

Vid ett räddningshus som det nyssnämda med nära 200 barn, och der 40 till 50 årligen mottagas och utgå, kunde icke tillfälle saknas för den uppmärksamme betraktaren att dagligen samla säker erfarenhetskunskap och göra nya rön. För Råby väntar sig Directionen de lyckligaste resultater af dessa oförtrutna bemödanden att vid utländska räddningshus göra de iakttagelser och inhemta den psychologiska insigt, som erfordras för ledningen af detta slags välgörenhetsinrättningar.

Directionen har härjemte med synnerlig tillfredsställelse förnummit, huru inrättningen med hvarje år tyckes väcka större deltagande och förverfva sig nya vänner och välgörare bland Allmänheten. Detta inses bäst af de betydligare bidrag, hvilka Stiftelsen sedan sista revision uppburit såväl af Auctoriteter som af enskilta personer såsom af Fångstyrelsen i Malmö, af

Landshöfdinge-Embetet i Carlskrona, af Baron Ramel på Öfvedskloster, af Kammarherren och Ridd. Monrad, af Kammarherren Bülow, af D:r Gullander, af Domprosten Doctor Reuterdahl, af Borgmästare Lundberg, af H:rr Handlande Wedberg och Sjöberg förutan smärre bidrag, dem utrymmet förbjuder oss att särskilt nämna, men för hvilka, liksom för de större Directionen här torde få förklara Stiftelsens uppriktiga tacksägelse. De testamentariska dispositioner och gåfvor som Råby äfvenledes sedan 1844 års revision fått mottaga af Öfverkrigskommissarien Mengel på 2000 R:dr, af v. Presidenten Boström på 500 R:dr, af Fröken von Gröninger under innevarande år på 2000 R:dr, af Kyrkoherden Ekelund på 333 R:dr 16 sk., oberäknadt Öfverste-Kammarjunkaren Baron Gyllenkrooks föräring af 8,733 R:dr 16 sk. allt B:co utöfver de förut inrättningen af samma Man tilldelade gåfvor, bestyrka än ytterligare den aktning och det allmänna förtroende, som Inrättningen tillvunnit sig. Dessa understöd hafva kommit inrättningen, som icke tagit mer än första stegen på sin utvecklingsbana, ganska väl till pass. De hafva ej blott bidragit till att afhjelpa ögonblickets behof utan äfven i betydlig mån lemnat garanti för framtiden. Och Directionen hyser den glada förhoppning, att Allmänhetens deltagande för Råbystiftelsen hädanefter som hittills kommer att yttra sig äfven i pecuniära anslag och andra gåfvor till inrättningens förmån. Samhället är vandt vid uppoffringar. Det har ofta visat, att det anser de summor, som bereda bildningens seger öfver råheten och dygdens öfver brottet, icke

förgäfves utlagda. Och detta är väl också den materiella rikedomens skönaste prydnad, högsta värde och största förtjenst, att den rätt använd kan leda till industriens och arbetsflitens upphjelpande och till de intellectuella, moraliska och religiösa begreppens utveckling och mognad. Om än räddningshusen behöfva mindre penningeunderstöd än andra bildningsinrättningar, alldenstund de förra till sin natur äro praktiska och industriella och en gång satta i verksamhet, sjelfve i betydlig mån bidraga till sina förnödenheters anskaffande, så behöfva de dock, särdeles i början och innan de vunnit nödig stadga, icke så obetydligt från enskiltas händer eller från statens kassa. Och de förtjena detta också lika mycket som andra samhällsinstitutioner, ty de afhjelpa en verklig statsoeconomisk brist, i det de befria staten från olägenheten af en mängd lösdrifvare, tiggare, tjufvar och fattighjon på samma gång som de uppamma trogna tjenare åt husbönderna och driftiga arbetare inom kommunerna.

Räddningshusen bygga likväl sina förnämsta förhoppningar ej mindre på allmänna eller enskilta medel än på sin egen industriella och moraliska kraft, understödd af tidehvarfvets bättre Genius, som i så många rigtningar lemnar spår af sin oemotståndliga inflytelse. De sluta sig till kedjan af samfund, föreningar och institutioner, hvilkas ändamål är att söka bereda en framtid äfven för proletären, slafven och hedningen. De äro naturliga bundsförvanter till fattigvård, skyddsföreningar, missionssälskaper och andra philantropiska associationer och utgöra en liten gren af den verlds-

omfattande propagandan, som vill förmenskliga, förchristliga, förbrödra nationerna i stort liksom individerna i smått, som vill förstöra råheten, vildheten, armodet och brottet för att bereda bildningens och välmågans, sedlighetens och religionens seger. Och om än räddningshusen i följd af sin bestämmelse att hufvudsakligen gagna den provins eller det land de tillhöra, icke äro af så kosmopolitisk inflytelse som en och annan bland de med dem beslägtade inrättningar, så äro de dock onekligen af icke obetydlig social vigt, och deras resultater tyckas i framtiden blifva af allt större fosterländsk betydelse.

Det tidehvarf, i hvilket vi lefva, är af annat skaplynne, annan karakter och anda än de föregående. Det synes vilja höja djupen, sänka höjderna, försöka obanade vägar och hafva tagit till valspråk Uppenbarelsebokens uttryck: "*Si jag gör all ting nytt*" *). Såväl dess krigiska fysionomi som dess fredliga sträfvanden bära sin egen pregel. Fordom stridde man för att vinna länder eller lagrar, för att försvara eller utbreda sin tro och religiösa öfvertygelse. Det var politiska förhållanden, kyrkliga dogmer, dynastiska eller nationella sympathier och apathier, passioner eller fanatism, som då vållade krigen. Nu hafva dessa en helt annan orsak. Hvarken dynastierna, kabinetterna eller nationerna tyckas önska dem; men man strider ändock snart sagdt i mer än halfva Europa. Det har blifvit en instinkt, ett slags naturnödvändighet för många att

---

*) Kap. XXI, v. 5.

strida. Än griper man till vapen för att vinna eller utvidga politiska fri- och rättigheter, än barrikaderar man i förtviflan deröfver ett tusendetals medborgare sakna arbete och bröd. I sanning en vådlig, en vulkanisk belägenhet, men också ett säkert tecken till förhandenvarande krisis och till förestående omhvälfningar!

Nöjde man sig fordom med att blott tänka och resonera öfver menskligighetens vigtigaste frågor, intressen och rättigheter, trängde sig då forskningarnas resultater sällan till allmänhetens öron utan stannade i systemerna och inom skolans väggar, så vill man nu se dessa resultater yttra sin verkan i offentliga och enskilta lifvet. Man fordrar, att samhällsinrättningen skall realisera ideerna och sjelf lemna proban på riktigheten af de theoretiska åsigterna. Detta kan icke ske utan ett ombildande af grundelementerna i samhällsinrättningen. Derföre yrkar man på reformer i alla rigtningar, inom skolan, i kyrkan och i staten. Man vill kullkasta det bestående, omdana uråldriga och föråldrade institutioner, undanrödja privilegier, frigöra handel och näringar, upphäfva stånd- och klass-skilnaden, och på ett och annat ställe har man till och med velat försöka att införa en allmän, urchristlig frihet, jemnlikhet och broderlighet. Man fordrar, att Styrelsens organer, den lagstiftande och verkställande makten, skola sörja derföre, att arbetet bestämmes efter förnuftigare beräkning och lönen utdelas efter billigare måttstock än hittills skett, och att så mycket möjligt är, ingen äfven den ringaste och fattigaste må sakna

en efter sina krafter afpassad verkningskrets och en af verksamheten härflytande nödtorftig bergning. Detta anspråk på större förmåner och rättigheter för de arbetande och oprivilegierade och ett jemnare medborgerligt förhållande samhällsklasserna emellan tyckes numera vara ett uttryck af den allmänna folkviljan, som svårligen låter helt och hållet tillbakavisa sig. Också synes det vara utarbetandet af en förbättrad, efter den nyare tidens fordringar och Europeiska bildningens och samhällsutvecklingens närvarande ståndpunkt lämpad, Magna Charta, som i våra dagar tar en stor del af de Styrandes krafter i anspråk, under det att det lägre folket reser sig i massa för att tillkämpa sig en ny Habeas-corpus-akt. Man är i allmänhet ense derom, att personlighetsbegreppet i sjelfva verket fordrar större afseende och mera helgd än man hittills velat tillerkänna det, man inser att ett sjukdomsämne utvecklat sig inom Europeiska statsorganismen, som, i händelse det icke behandlas med varsamhet och religiositet, hotar att bringa samhällskroppen i ett tillstånd af upplösning, ett politiskt chaos. Geografi och statistik förete i många fall analoga fenomener. Den förra säger oss, att vid foten af de tropiska Alpregionerna vanligen finnes en skogsrand, som den från bergen nedstörtande vattenmassan förvandlar till ett träsk. Här uppehålla sig de giftigaste ormar och andra skadedjur och sjukdomsorsaker och miasmer alstras äfven här. Den sednare åter lärer oss, att en motsvarande sumpregion uppkommer hos alla civiliserade folkslag inom samhällets nedersta omfång, der bildningen för-

lorar sig i barbari och christendomen öfvergår till hedendom. Ett hittills föraktadt och nästan förbisedt plebeiskt element i staten, den s. k. mobben med sin fattigdom och nöd, samlar sig på ena hållet i samma proportion som rikedomen och yppigheten hos vissa individer hopa sig på det andra, det gäser för närvarande i alla Europas hufvudstäder. Man behöfver blott erinra sig de nyare orden: *kommunism, socialism, pauperism* och *proletariat* och kasta en blick på närvarande tids politiska tilldragelser, och man skall snart öfvertyga sig, att dessa benämningar långt ifrån att endast vara tomma termer numera framträda som bedröfligt hotande och högst farliga verkligheter. Proletärerna, som lefva för dagen utan ringaste garanti för framtiden, och deras lägsta afdelning, den halfvilda menniskomassa, som man i Stockholm kallar hamnbusar och i Rom och Neapel Lazaroni, äro den bestående ordningens farligaste fiender och hafva nyligen på mer än ett ställe visat sig vara revolutionens beqvämaste tändstickor. Dessa fribytare i bluser och trasor, fasta landets Flibustierer, kunna lika lätt upphetsas till strid för som emot hvilket parti, hvilken person, styrelse eller styrelseform som helst, ty de äro i allmänhet taget utan besinning, öfvertygelse, samvete eller religion och stå helt och hållet under passionernas och de yttre impulsernas välde. De utgöra en vild och hednisk stam midt i det christna och civiliserade Europa. Dessa olyckliga måste undervisas, förbättras, omvändas, döpas icke blott i vatten utan äfven i kunskap, i anda och i sanning, innan samhället kan

sägas vara tryggt för deras anfall och af dem vänta sig någon verklig och varaktig nytta. Och framför allt är det maktpåliggande, att man söker förebygga, att icke deras barn få träda i föräldrarnas smutsiga, ofta blodiga fotspår och täfla med dem i ondska, last och grymhet. Här måste naturligtvis den enskilta välgörenheten och de allmänna anslagen, philantropien och statistiken räcka hvarandra handen för att bereda de äldre af denna klass medel till sysselsättning och tillräcklig arbetsförtjenst och lemna barnen nödig undervisning, vård och evangelisk uppfostran.

Ett vidsträckt fält öppnar sig här för fattigvård, skyddsföreningar, räddningshus, de nödlidandes vänner, frères et soeurs de la charité, ja för statens och kyrkans gemensamma omsorger och förenade bemödanden. Vår tids plebejer räkna kanske icke utan grundade skäl på ett kraftigt handtag ej blott från de bättre lottade bland patricierna utan äfven från den andliga och verldsliga maktens representanter: kyrkan och staten. Dessa böra i vår tanka understödja de enskiltas bemödanden till befordrande af proletärklassens rehabilitation, annars kommer denna att gå alltför långsamt och blifva alltför ofullständig. Staten åtog sig *tacito consensu* de betrycktas och nödlidandes skydd, på samma gång som den i Guds och lagens namn ryckte svärdet ur enskiltas händer, band det vid sin sida och tillskansade sig skatter, välde och makt. Kyrkan mottog förbindelsen att *mätta de hungrige, kläda de nakne och herbergera de husville,* först af sin Gudomlige Stiftare och sedan tillika med hvarje rik gåfva

och indrägtigt testamente, som det christliga förbarmandet i Hans namn hembar åt fattigdomens och nödens, åt enkors och faderlösas närmase beskyddarinna. Att förekomma och afhjelpa andelig brist, intellectuelt, religiöst och moraliskt armod är kyrkans ursprungliga syfte och grundidé. Hon är konsternas och vetenskapernas fostermoder. På hennes vigda jord hafva Europas ryktbaraste högskolor uppspirat. Hon är barndomens, sedlighetens och oskuldens vårdarinna. Under hennes hvalf bo andakt, tro och hopp. Hon är öfverträdelsens och brottets försonerska och de nödställdas och öfvergifnas sista tillflykt. Ångern, bättringen och de christliga dygderna växa från taggarne af hennes törnekrona. Hennes ande genomtränger samhälls-organismen, förklarar, förädlar och helgar den. För allt menskligt liksom allt gudomligt öppnar hon sin famn och utbreder sina Cherubsvingar öfver jordens barn, återspeglande för dem i oförvansklig dager eller skugga den öfversinliga verldens herrlighet och makt liksom regnbågen från molnet i sjufalldigt ljus återkastar den naturliga solens strålar. Men med sin andeliga rikedom förenar hon ännu stora verldsliga skatter. Himmelens dotter har till icke ringa del äfven blifvit jordens ägarinna. Hon är i materielt hänseende på många ställen bättre lottad än hon för egen räkning behöfde vara. Hon synes derföre böra dela med sig åtminstone något af sitt förgängliga goda. Härtill har hon också vid flera tillfällen visat sig vara benägen. Hon bidrager för närvarande hos oss med sina tillgångar till lindring i kroppsligt lidande, till underhål-

lande af Lazaretter, till lönande af barnmorskor och deras lärare, till uppbyggande af folkskolor o. s. v., skulle hon icke äfven kunna göra något för proletärklassens vanvårdade och vilseförda barn? Dessa sednare tyckas böra ligga henne lika ömt om hjertat som de förra. Om t. ex. en enskilt kyrka har som Lunds i årlig inkomst 2000 tunnor spannemål och derutöfver, skulle hon icke årligen för vanvårdade barns underhållande vid en nyttig uppfostringsanstalt kunna uppoffra åtminstone några tunnor? Hennes rikedom är samlad af de offer, som den christliga kärleken nedlagt på hennes altare. Om hon icke använder åtminstone en del af den till tidsenliga, christliga kärleksverk, så skulle mången i våra dagar kunna förebrå henne, att hon hvarken motsvarar sitt ändamål eller sina ädelmodiga välgörares afsigt med gåfvorna, ja att hon ej en gång tillhör en sant christen æra, utan att hon är sitt tidehvarfs anakronism. I vår tanka böra församlingarne äga rättigheten att, sedan de beräknat hvad som erfordras till deras kyrkors anständiga underhåll, med vederbörligt tillstånd anslå och använda en del af öfverskottet i dessas kassor till fattiga, nödlidande och värnlösa barns vård och uppfostran, en åtgärd hvarigenom fattigförsörjningen i betydlig mån skulle underlättas, tiggeriet och brottsligheten minskas och rättegångar och andra olägenheter undvikas.

Hafva nu de andligen och lekamligen torftige icke obilliga anspråk på lindring i sin nödställda belägenhet från christendomens representant på jorden, kyrkan; så synas de äfven på grunder, som vi redan antydt,

böra kunna påräkna understöd från statens sida. Det strider både mot en *klok statshushållning* och en *sund politik* att icke söka förbättra proletärklassens närvarande nedtryckta, ofta alldeles förtviflade belägenhet. Staten gör mycket för de öfriga samhällsklassernas odling, den öker vid hvarje Riksdag anslagen till de högre och lägre undervisningsverken, skulle den icke äfven göra något för bildningens spridande inom den klass, som motsvarar de gamles slafvar, eller deras fex et plebs? Denna är mest i behof af praktisk och industriel skicklighet, moralisk och religiös själsbildning och hörer derjemte till de i våra dagar mångbesjungna "*Enfans de la patrie.*" — Må man i mon som de högre samhällsklassernas angelägenheter genom nya statsanslag ordnas och deras vilkor förbättras, äfven genom anslag visa, att man sträcker sin omvårdnad till den lägsta klassen, att man i tid söker arbeta på proletärernas förbättring och tager deras barndom och ungdom i anspråk för lärandet af något godt och nyttigt, så att de icke i yngre åren lemnas handlöst ända till dess de hafva genomgått alla graderna i brottets skola och slutligen stannat i fängelset, der hjelpen icke sällan kommer för sent och förbättringen oftast blir problematisk! Må man med statsbidrag understödja de institutioner, som söka förskaffa vår verldsdels Parias ändamålsenligt arbete, gifva dem erforderlig uppfostran, hos dem inympa sedlighets- och religionskänsla och vänja dem vid ett ordentligt och christligt lefnadssätt, så skall man snart komma derhän, att man icke behöfver blygas öfver deras nakenhet, icke till-

sluta sina boningar för dem eller frukta för deras besök! Man skall i stället kunna så småningom införlifva dem i samhällskroppen och der använda dem till statsgagneliga företag. Härigenom skulle en mängd af de landsplågor och olyckor, som nu samla sig som åskmoln på den Europeiska statshimlen, troligen efter någon tid förflyktigas och försvinna.

Sålänge proletärkasten anser sig icke som föremål för de öfriga samhällsklassernas sympathi och menskliga behandling utan som föremål för deras förakt och fruktan, så länge skall den hysa misstankar mot dem, afundas och hata dem. Ju längre proletärerna tro sig ställda utom samhällsinrättningen, ju mera de betrakta polisen som en förmur, hvilken skiljer dem från de privilegierade klassernas gemenskap och förmåner, ju tydligare de tycka sig finna, att dessa klasser endast söka försvara sig mot den så kallade pöbelns anfall, men icke omdana och uppfostra denna pöbel till samhällets tjenst, desto benägnare skola de blifva att öfverlemna sig i kommunismens eller den brådstörtande socialismens våld, desto ifrigare skola de gripa efter den röda fanan och försätta sig i upprorstillstånd både mot bildning och christendom, ja mot all bestående samhällsordning. Den kloka beräkningen tyckes fordra att icke bringa sin motpart till det yttersta, icke sätta frågan på spets, utan alltid laga så, att billig och iögonfallande anledning till missbelåtenhet och klander icke förefinnes å någondera sidan, och att då ena skålen på statsvågen börjar sjunka alltför djupt, genast en tyngd inlägges i den andra. Denna styrelse-

konst kallade de Romerske statskloke "*æquitas;*" det var den "*aurea mediocritatis regula,*" efter hvilken forntidens Vise bestämde såväl det politiskt kloka och nyttiga som det vetenskapligt sanna, det ästhetiskt sköna och det moraliskt goda. Afvikandet från denna norm undergräfde i deras tanka statens liksom vetenskapens, konstens och religionens bestånd. Följderna af vår tids excentriciteter i alla dessa rigtningar tyckas bevisa, att de gamle icke hade orätt.

Antingen misstaga vi oss alltför mycket om orsakerna till den belåtenhet, den tillfredsställelse och det inre lugn, som för närvarande tyckas råda inom vårt fädernesland, under det kontinenten beständigt skakas af oroande politiska stormar, eller kan vår lyckliga belägenhet på visst sätt tjena som erfarenhetsbevis för hvad vi här yttrat om angelägenheten att i tid behjerta och söka afhjelpa proletärklassens nöd. Hos oss hafva lyckligtvis ännu icke kommunismens anspråk sökt göra sig gällande. Vi hafva endast på afstånd betraktat dess olika yttringar och erfarit vådorna af dess läror. Ingen har i Sverige på fullt allvar yrkat upphäfvandet af ägande rätten, familjens upplösning, qvinnans emancipation och statens förvandlande till en stor mekanisk arbetsinrättning. Men vi hafva också länge varit i åtnjutande af många bland de fri- och rättigheter, för hvilka man strider i andra länder, och vi stå just nu färdiga att på laglig väg genomdrifva ytterligare reformer, för hvilka tiden och allmänna tänkesättet mognat. Vi hafva efter olika lokala och temporella förhållanden sökt nivelera penningen och arbe-

tet och derjemte från urminnestider haft omsorgsfullt utarbetade fattiglagar och en i flera fall icke illa organiserad fattigvård, som i betydlig mån motarbetat pauperismens och proletariatets tillväxt. Och när nu detta onda i följd af sedeslöshetens, lyxens och folkökningens stigande äfven hos oss börjar mera allmänt gripa omkring sig, hafva enskilta personer varit betänkta på att medelst inrättande af småbarnsskolor, skyddsföreningar, räddningshus och vidtagande af andra välgörenhetsåtgärder söka skaffa vård och uppfostran för det uppväxande värnlösa slägtet och genom öppnande af arbetstillfälle bereda nödtorftig bergning åt de äldre. Tvifvelsutan kan man till icke så obetydlig del i dessa lyckliga förhållanden söka anledningen dertill, att icke obelåtenheten och missnöjet hos oss stigit till samma höjd som i andra länder, och att när upprorsfebern nästan öfver allt i det öfriga Europa funnit näringsämne, denna liksom Coleran blott gjort ett flyktigt besök, men ännu icke hunnit bosätta sig på våra kuster. Vi önska blott, att nitet för befrämjandet af den lägsta folkklassens regeneration icke hos oss måtte lika hastigt utslockna som det tändes! Må man icke stå stilla eller gå tillbaka på den bana man nyligen öppnat för olyckliga medmenniskors räddning utan rastlöst skynda till målet! Och man skall troligtvis en gång hinna det; om endast staten icke anser öfver sina tillgångar eller under sin omsorg att kraftigt befrämja en så ädel och medborgerlig täflan som den, hvilken nyligen börjat visa sig bland alla de bättre lottade samhällsklasserna för proletärernas lyftning och

förädling. Dessa bemödanden verka icke blott som karantäner mot kommunismens och upprorsandans insmuglande från främmande ort för ögonblicket, utan de innehålla äfven preservativmedel mot dessa smittors framalstrande och utbredande inom oss sjelfva i framtiden. Det är mer än sannolikt, att de olyckor, som tillfölje af en rubbad jemnvigt samhällsklasserna emellan inträffat i de äldre och större culturländerna, äfven med tiden skola inträffa i de yngre och mindre t. ex. hos oss, när vi en gång hunnit samma statistiska utvecklingspunkt som den, på hvilken de förra nu stå, när industrien stigit till samma höjd, och fabriksrörelsen och jernvägarne fått lika strykande fart hos oss som de nu hafva hos dem, såvida vi icke i tid iakttaga alla de försigtighetsmått och söka befrämja alla de åtgärder, som på raka vägen motarbeta det onda, och som i andra länder antingen försummats eller allt för sent blifvit påtänkta.

Att längre förbise proletärklassens nödställda belägenhet och icke på allt sätt söka bidraga till dess afhjelpande, vore i sanning att tillåta underminerandet af både kyrkan och det borgerliga samhället med de farligaste explosionsämnen. Det vore, för att begagna en stor Statsmans ord: "*plus qu' un crime, ce seroit une faute,*" ja en faute, som redan i andra länder utgjutit strömmar af blod och som i framtiden kan komma att kosta ännu mera. Bajonetter passa i våra dagar föga till statsroder, och rättvisan skipas icke bäst efter krigslagarne. Visserligen hafva vi nyligen sett, huru på Europas politiska experimentalfält vid

Seinen vapenstyrkan behållit segren öfver den personliga tapperheten och för ögonblicket återställt den störda säkerheten och den våldförda ordningen. Men den kan icke betrygga lugnet för kommande tider och slägten. Den kan hindra pöbelvolkanens utbrott eller bortleda dess lavaström, men icke släcka den eld, som brinner på nedersta bottnen af den stora samhällsbyggnaden. Hvarken nationalbeväring eller linjetruppar skola i längden skydda staterna mot folkyrans utbrott och revolutionens skakningar. De kunna nedskjuta eller nedsabla några tusende kommunister, men kommunismen utrotas icke derföre. I trots af garder, kanoner och taktisk öfverlägsenhet gömmer den sig på djupet af ett illa organiseradt, halfvildt och ochristligt samhälle, uppflammar och sprider sig der, tills en gång sann upplysning, moralitet och christlig brödrakärlek m. e. o. religionens och förnuftets himmelskt försonande makter hunnit nedstiga äfven inom samhällets lägsta kretsar, der vinna sympathier, bemäktiga sig tänkesätten och slutligen sätta en gräns för våldets slagtningar.

Men huru skall väl inom familjer, ställda på samhällets nedersta trappsteg och oftast fläckade af de skändligaste laster och gröfsta brott, en moralisk och religiös förbättring kunna tillvägabringas om icke genom egna uppfostrings- och bildningsanstalter i förening med en förbättrad proletärlagstiftning och andra tillgöranden, som afhjelpa den andliga och lekamliga nöd, som trycker den fattigaste klassen och dess olyckliga barn? Bland dessa tillgöranden torde vi här få

fästa uppmärksamhet på en åtgärd, hvarigenom fattigvårdens reglerande i allmänhet hos oss betydligen skulle underlättas. För närvarande erlägges i fattigafgift vid inträffande dödsfall, som bekant är, endast $1/8$ proc. af bouppteckningsbeloppet. Om detta bråk höjdes till helt tal af större eller mindre valör allt efter sterbhusets större eller mindre tillgångar, så skulle fattigkassorna derigenom betydligen ökas, och fattigvårdsdirectionerna icke med bekymmer nödgas förgäfves se sig om efter fonder till beredande af arbetstillfälle och ordnande af nödiga institutioner för proletärklassens räkning. När man vill undanrödja nöden, lasten och brottsligheten hos de fattiga liksom när man vill bekriga en fiende, så behöfver man ej blott inre, utan äfven yttre ressurser. Och bland dessa sednare intager penningen ett af de första rummen. Utan materielt biträde förlora de moraliska och religiösa impulserna allt för mycket af sin kraft och verkan till förbättrande af de fattigas belägenhet, liksom äfven det största hjeltemod behöfver tjenliga vapen för att kunna strida och segra. I brist på dessa dukar tapperheten under. Utblottade på all föräldrahjelp behöfva de vanvårdade barnen ej blott kläder, föda och christendomsundervisning utan tillsyn, vård, goda efterdömen, seder, umgänge, lefnadsvett och arbetsvana m. e. o. alla de förmåner, som hemmet och familjelifvet erbjuda. Och dessa förmåner lemna räddningshusen i föräldrars ställe. Om åkerbrukskolonien i Mettray säger Cochin i den skrift vi förut med bifall anfört: "*Pratique de la religion, amour du travail, esprit de famille, émulation de l'ex-*

emple, culte de l'honneur, habitude de la discipline, bon usage de la liberté; tout le système pénitentiaire, toute l'influence moralisatrice de Mettray est dans ces grandes et simples idées." Och många bland de större räddningshusen t. ex. das rauhe Haus vid Hamburg utgöras, som bekant är, af flere s. k. familjer med hvar sin föreståndare, som tillhopa stå under en gemensam direction och liksom förete bilden af ett slags patriarkaliskt samhällsskick, der allt åsyftar att hos barnen inskärpa familjelifvets kardinaldygder, lydnad, arbetsamhet, ordentlighet, sparsamhet, sedighet och gudsfruktan. Inom detta slags små fristater skall det säkert icke misslyckas att i smått lösa ett af våra svåraste statistiska problemer det neml. att organisera arbetet. De stora fristaterna få sedan å sin sida, så fort och så godt de kunna, försöka att lösa det i stort. Men för att lyckas häri torde fordras mansåldrar eller kanske sekler.

För oss, som emedlertid afvakta de första resultaterna af deras försök i detta afseende, är och blir det en sanning, som i våra dagar icke kan för ofta upprepas, att Staten nödgas bygga tukthus, celler och fängelser för äldre brottslingar hufvudsakligen derföre, att menniskokärleken icke byggt skyddande fristäder för värnlösa barn, icke i christendomens anda räckt den hjelplösa delen af det uppväxande slägtet det bistånd, som ensamt förmår rycka det från nödens, brottets och förderfvets afgrund. "Man har ända till öfverdrift skrifvit, talat och declamerat öfver fängelsernas reform, öfver gamla och förhärdade brottslingars

belägenhet, öfver regimen för slafhus och korrektions-inrättningar. Må man skrifva, tala och deklamera ännu mera! Det blir dock en solklar sanning, att, om initiativet icke tages med de unga brottslingarnes förbättrande, man fattar frågan bakvändt och börjar vid slutet i stället för vid början. Det är nyttigt att söka hejda dem, som redan länge framrusat på brottets väg, men det är ännu nödvändigare att återföra dem, som endast tagit första stegen på dess bana:" yttrar Cochin i förutnämda skrift med rättmätiga, äfven af våra dagars blodiga tilldragelser bestyrkta, anspråk att af sin samtid blifva hörd. Och en annan utmärkt författare, den redan åberopade Ludv. Völter *) säger lika sant och i samma afsigt, att det icke gifves något säkrare och radikalare medel att besvärja pauperismens och kriminalismens mörka andar än användandet af ett christligt uppfostringssystem på alla dem, som i annat fall i en framtid skola ärfva och utbreda en till våra borgerliga och kyrkliga förhållanden, ja till hela samhällsordningen avog och fiendtlig sinnesstämning. Och han har i dessa rader uttalat en vigtig, fast i våra dagar icke nog behjertad, sanning; ty det finnes blott en anda, för hvilken intet mål är för högt eller för djupt, och som öfvervinner verlden. Och denna anda är den gudomliga kärlekens, uppenbarad i christendomens milda, försonande, himmelska lära. Om vi med tillhjelp af denna anda söka lösa alla lastens och brottets hårdt sammanknutna band, hvar-

---

*) Gesch. u. Stat. d. Rettungs-Anstalten, Vorwort.

med ondskans svarte Dämon håller det uppväxande slägtet fängsladt i sitt våld, om vi i denna anda bygga en fördämning mot den framvältande floden och säga till den med Skriftens egna maktord: "*här skola dina stolta böljor lägga sig,*" så skola de hörsamma oss, och våra utsigter ljusna. Men underlåta vi detta, så skall floden fördränka vår framtids skönaste förhoppningar, och olycksdigra moln bortskymma himlen och hopa och urladda sig öfver våra hufvuden.

Ännu några ord till slut. De hade bort stå främst, ty de äro hämtade ur den bästa och tillförlitligaste källan. Evangelium säger: "*Hvem är den bland eder, som hafver hundrade får och, om han mister ett af dem, icke lemnar de nio och nittio i öknen och söker det förlorade till dess han finner det? Och när han funnit det, lägger han det på sina axlar med glädje; och när han kommit hem, kallar han sina vänner och grannar och säger till dem: glädjens med mig, ty jag hafver funnit det som borttappadt var.*" Och vidare: "*Om en qvinna hafver tio drachmer och mister en af dem, tänder hon icke ljus, sopar huset och söker noga till dess hon finner den? Och när hon funnit den, kallar hon vänner och grannqvinnor och säger: glädjens med mig, ty jag hafver funnit den förlorade penningen*" *). Hvem måla väl dessa gudomliga liknelser och hvad antyda de? Menskligheten! det är dig de måla, och dina förbindelser de antyda. I ditt sköte nedlägger den himmelska kärleken sina frön liksom morgo-

---

*) Luc. XV.

nen sina daggdroppar i blommornas kalkar. Vid ditt modersbröst har du ammat äfven det vanartigaste barnet. Behandla det derföre moderligt. Gör som Skriften bjuder, gå, skynda dit moders- eller fadershjertat kallar dig, uppsök det borttappade, tillrättavis det vilseförda, rädda det förlorade barnet, hata brottet, men hata icke brottslingen utan sök att förbättra honom, då bestormar du afgrunden och rycker himmelen till dig.

Ach. Kahl,

Ledamot af Räddnings-Institutets Direction och dess Sekreterare.

410

Sammandrag af Räkenskaperna

vid

Räddnings-Institutet i Stora Råby

För år 1845.

År 1846 den 14 Mars sammanträdde undertecknade för att, efter dertill erhållet uppdrag, revidera sistlidet års Räkenskaper öfver *Räddnings-Institutets i St. Råby* tillgångar, och sedan från Directionen blifvit aflemnade behörigen verificerade Månadsförslager, jemte ett deröfver upprättadt sammandrag samt sänskildte utgiftsförteckningar och öfrige handlingar, inhämtades deraf ett sådant förhållande, som antydes i detta

Sammandrag af Redogörelsen öfver Förvaltningen utaf Räddnings-Institutets i Stora Råby Medel för år 1845.

Debet.

			Banco. Rd.	ß.	r.
Behållning från 1844 års Redogörelse:					
Jordegendom	4,219: 37, 4.				
Åbyggnaden	8,024: 40. —				
Inventarier	1,478: 1, 10.				
		13,722: 31, 2.			
Utestående räntebärande Capitaler:					
H. K. H. Kronprinsens gåfva, utlånt emot inteckning i Stadsegendom	500.				
Utlånt emot inteckning i Säteriet Gyllerup	3000.				
„ emot inteckning i lägenheten Fogelsång	400.				
„ emot inteckning i hemmanet N:r 1 ½ m:tl Stångby	2000.				
„ till Sockerbruks-Directionen i Lund	500.				
En actie i Lunds Stadshus . . .	100.				
Contant uti Skånska Hypotheks-Föreningens 5 proc. sedlar .	3,250.				
Tecknade, ännu ej influtne, men å bestämde tider disponible medel	7,100.				
Transport	16,850.	13,722: 31, 2.			

				Banco. Rd.	ß.	r.
Transport		16,850.	13,722: 31, 2.			
Värdet af dels till försäljning utlemnade och dels på lager befintlige effecter		172: 30, 8.				
Befintligt i Lunds Sparbank . .		6: 32. —				
Contant i Cassa		210: 44. —	17,240: 10, 8.	30,962	41	10

Gåfvor och Inkomster.

				Rd.	ß.	r.
Aflidne Herr Assessor Mengels donation		2000. — —				
Kammarrätts-Rådet Quensel och Lands-Secreteraren Bråkenhjelm årsafgift		6: 32. —				
Löjtnanten Friherre Axel Gyllenkrook 1 $\frac{1}{2}$ actie i Orups Landtbruks-Institut		150: — —				
Georg Ljungmans testamente (1 Tunna Råg)		11: 5, 4.				
Botejemkningsmedel af Christianstads Län för 1844	11: 40, 6.					
d:o d:o för 1845 . .	18: 29, 2.					
d:o af Malmö Län för 1845	94: 27, 6.	125: 1, 2.				
Gåfva af H:r Professor Hill . .		6. — —				
Särskildte gåfvor insatte i Lunds Sparbank		58: 30. —				
Influtit i Inrättningens Sparbössa		21: 35, 4.				
Friherre H. Ramel underhållskostnad för gossen Nils	50.					
Malmö stad d:o för gossen Mårten. . . .	50.					
Prosten D:r Kahl d:o för gossen Adolf . .	50.					
Prosten Hammar d:o för gossen Håkan . .	66: 32.	216: 32. —				
Arrendeafgift af hemmanen Söderhviddinge och St. Harrie		111: 5, 4.				
Inrättningen tillkommande jordskyld		— 12. —	2,707: 9, 2.			
Transport			2707: 9, 2.	30,962	41	10

			Banco.		
			Rd.	ß.	r.
	Transport 2707: 9, 2.		30,962	41	10

Inrättningen inbringat genom Barnens arbetsflit.

Behållna contanta inkomster af trädgården och jordbruket, hvarvid arbetet hufvudsakligen förrättats af barnen, utgör för året efter afdrag för utsäde m. m.	328: 8, 4.				
Behållna inkomsten genom försäljningen af Barnens slöjdarbeten, utgör för året efter afdrag för inköpte materialier	353: 20, 4.				
hvartill kommer dels på lager befintlige, och dels till försäljning utlemnade effecter af Barnens handaslöjder uppgående (oberäknadt förra årets lager 172 R:dr 30 sk. 8 r:st som qvarstår) i värde till . .	25: 34, 8.	707: 15, 4.			

Upplupne Räntor å utestående Capitaler.

Ränta å provisionelt utlånte 2500 R:dr B:co från den 1 Mars till och med d. 31 Dec. 1845 à 5 proc. med bevakad säkerhet	104: 8. —				
Ränta för utlånte 500 R:dr B:co till Skånska Hypotheks-föreningen från den 1 Mars till och med den 31 December 1845 a 5 procent	20: 40. —				
Ränta å i Lunds Sparbank insatte 6 R:dr 32 sk. för 1 år à 5 procent	— 16 —				
Ett års ränta till den 1 September 1845 å uti Säteriet Gyllerup intecknade capital 3000 R:dr à 6 proc. med bevillnings-afdrag	171.				
Transport	296: 16.	3,414: 24, 6.	30,962	41	10

			Banco. Rd.	ß.	r.
Transport	296: 16.	3,414: 24, 6.	30,962	41	10
Ett års ränta till den 1 Januari 1846 för uti Stadsegendom intecknade capital 500 R:dr à 6 proc. med bevillnings-afdrag	28: 24.				
Sex månaders ränta till den 1 Januari 1846 för uti Stadsegendom intecknade capital 1333 R:dr 16 sk. à 6 proc. med bevillnings-afdrag . . .	38.				
Sex månaders ränta till den 1 Januari 1846 för uti Säteriet Stafsund intecknade capital 4,733 R:dr 6 sk. 3 r:st à 4 procent	94: 31, 9.				
Ett års ränta å Fru Lundegrens donation 2000 R:dr intecknade uti hemmanet N:r 1 Stångby à 6 procent med bevillnings-afdrag	114.				
Ett års räntor till den 11 November 1845 för uti lägenheten Fågelsång intecknade capital 400 R:dr à 6 proc. med bevillnings-afdrag . . .	22: 38, 5.				
Fyra år 7 månaders af Sockerbruks-Directionen i Lund på en gång erlagde oguldne räntor	130: 22, 4.	724: 36, 6.	4,139	13	—
Summa B:co R:dr			35,102	6	10

Credit.

Utgifter i och för Räddnings-Huset.

Till inköp af Inventarier	317: 33, 8.			
Materialier till nybyggnad och förbättringar vid åbyggnaden	206: 11, 8.			
Handtverks och arbetslöner . .	19: 2, 8.			
Tryckningskostnader för Revi-				
Transport 543.				

			Banco.		
			Rd.	ß.	r.
Transport	543.				
sions-berättelser och andra Skrifter	50: — —				
Onera, brandstodsafgift deri inberäknad	38: 13, 2.				
Betalt ett års räntor till Fru Lundegren i Malmö för capital 2000 R:dr enligt föreskrift i donationsbrefvet	114: — —	745: 13, 2.			
Härifrån afgår dock värdet af inköpte Inventarier, hvilka särskildt upptagas i Behållningen härefteråt	317: 33, 8.				
d:o af utgifterna för inköp af Materialier till nybyggnad och förbättringar vid åbyggnaderne	106: 11, 8.	423: 45, 4.			
Återstår			321	15	10
Victualier och Bodräkning		763: 34, 4.			
Beklädnad		288: 30, 4.			
Rengöring, tvätt och linkläders lagning		73: 47, 8.			
Lysningsämne		27: 23. —			
Skrifmaterialier m. m.		14: 32, 8.			
Löner till Lärare m. fl.		437: 42, 8.			
Uppmuntringspengar till barnen för flit och sedlighet		66: 29, 7.			
Diverse utgifter		33: 16, 8.	1,706	16	11
Behållning den 31 December 1845.					
Jordegendomen	4,219: 37, 4.				
Åbyggnaden	8,131: 3, 8.				
Inventarier	1,795: 35, 6.	14,146: 28, 6			
Utestående räntebärande Capitaler.					
H. K. H. Kronprinsens gåfva, utlånt emot inteckning uti Stadsegendom i Lund	500. — —				
Utlånt emot inteckning uti Stadsegendom i Lund	1,333: 16. —				
d:o emot inteckning i Säteriet Gyllerup uti Ingelstads härad af Christianstads län	3000. — —				
d:o emot inteckning i Säteriet					
Transport		18,979: 44, 6.	2,027	32	9

			Banco.		
			Rd.	ß.	r.
		Transport 18,979: 44, 6.	2,027	32	9
Stafsund uti Färentuna härad af Stockholms län	4,733: 6, 3.				
d:o emot inteckning i lägenheten Fogelsång uti Torna härad af Malmö län	400.				
d:o Fru Lundegrens donation emot inteckning i hemmanet N:r 1 Stångby uti Torna härad af Malmö län	2000.				
Provisionel utlåning emot godkänd säkerhet	2,500.				
Contant uti Skånska Hypotheksföreningens 5 proc. sedlar .	500.				
1 actie i Lunds Stadshus . . .	100.				
1 ½ actie uti Orups Landtbruks-Institut	150.				
Framl. Herr Assessor Mengels donation, som oförtöfvat kommer att fruktbargöras	2000.				
Contant i Lunds Sparbank . . .	65: 30. —	31,428: 32, 9.			
Särskildte contanta tillgångar.					
Tecknade ännu ej influtne, men å bestämda tider disponible bidrag	1228.				
Värdet af dels till försäljning utlemnade, och dels på lager varande effecter utgör	198: 17, 4.				
Contant i Cassa	219: 20. —	1,645: 37, 4.	33,074	22	1
		Summa B:co R:dr	35,102	6	10

Såsom prof på den välvilja hvarmed Räddnings-Institutet blifvit omfattadt, anse sig Revisorerna böra anföra:

1:o) Att en vän af Räddnings-Institutet som önskar vara onämnd, har i likhet med föregående åren äfven under det sistförflutna kostnadsfritt till Institutet aflemnat icke allenast all behöflig ved och bränntorf utan äfven en icke obetydlig del lifsförnödenheter, hvadan det låter förklara sig att oaktadt det under årets lopp uppstegrade pris på spannemål och victualier, utgifts-

kostnaden för personalens vid Institutet underhåll icke uppgått till högre belopp än det i redogörelsen uppgifna.

2:o) Handels-Gärtner Batzke i Köpenhamn har icke allenast uppfyllt sitt enligt föregående revisionsberättelse gjorda frikostiga erbjudande att förse Institutet med dess behof af blomsterfrön, trän och buskar, utan äfven, jemte förnyande af samma erbjudande för innevarande år, ökat sin mot Institutet visade välvilja derigenom att han under instundande vår lofvat emottaga en af Institutets elever för att kostnadsfritt under egen ledning bilda densamme för trägårdsyrket.

3:o) Följande gåfvor hafva åt Institutet benäget blifvit öfverlemnade, nemligen: af Kammarjunkaren A. T. Liljenstolpe en lithografierad tafla öfver Stockholm, af H:r Major Hjertman och H:r Capitain Baher 20 exemplar af ett arbete af Lamartine, af Handlanden Fleischer ett Koppnings-instrument.

Revisorerne som noga granskat och med behörige verificationer jemfört ofvanstående redogörelse, hafva emot densamma ej funnit någon anledning till anmärkning, hvarföre de anse det för en angenäm pligt att förklara inrättningens medel riktigt och fullständigt redovisade. Lund som ofvan.

P. Nordström,
Häradshöfding.

Carl Berling,
Rector vid Lunds
Cathedral-Skola.

Rättelser:

Sid. 11, 4 r. nedifrån st. général, l. générale.

Sid. 40, 6 r. uppifrån st. sänskildte, l. särskildte.

Tableau öfver Räddnings-Institutets i Stora Råby ekonomiska ställning vid slutet af år 1847.

Debet.

				Banco Rd.	ß.	r.
Behållning från 1845 års Redogörelse.						
Jordegendomen		4,219: 37, 4.				
Åbyggnaden		8,131: 3, 8.				
Inventarier		1,795: 35, 6.	14,446: 28, 6.			
Utlånte Capitaler			17,282: 4, 3.			
Serskildte kontanta tillgångar			1,645: 37, 4.	33,074	22	1
Vidare hitföres: 1 Actie uti Stadshuset i Lund			100.			
och 1 ½ Actie uti Landtbruks-Institutet Orup			150.	250	—	—
Inkomster åren 1846 och 1847.						
Gåfvor och Testamenten influtne		714: 30.				
hvartill kommer: Öfverste Kammarjunkaren Baron Gyllenkrooks sednaste disposition, som icke förväntas förrän efter hans död	8733: 16.					
v. Presidenten Boströms testamente	500. —	9,233: 16.	9,947: 46 —			
Serskildte bidrag till gossars underhåll, efter utfästande			595: 42. —			
Influtne räntor af utestående Capitaler			1,489: 16. —			
Öfverroteringsmedel, anslagne Inrättningen			237: 37, 6.			
Af Sparbanken uttagne			60.			
I Sparbössan insamlade			35: 5. —			
Jordskyld			—— 24. —			
		Summa	12,336: 26, 6.			
Genom Barnens arbetsflit Inrättningen tillkomne medel.						
Af slöjdarbeten, efter afdrag af kostnader för materialier			263: 8, 11.	12,629	35	5
			Transport	45,954	9	6

			Banco. Rd.	ß.	r.
Transport			45,954	9	6
Af trädgård och jordbruk äro producterne in natura använde vid Inrättningen.					
Genom inköp tillkomne värden: å Inventarier		259: 26. —			
å Jordegendomen		877: 37, 4.	1,137	15	4
Summa B:co R:dr			47,091	24	10

Credit.

			Rd.	ß.	r.
Utgifter åren 1846 och 1847.					
Reparationer		501: 1.			
Handtverksräkningar		35: 3.			
Tryckningskostnader för årsberättelse m. m.		47.			
Egendomsonera		85: 13, 10.			
Ränta å Fru Lundegrens donation		104: 16.			
Victualier och Bodräkning . .	2,051: 9, 8.				
Beklädnad	770: 7, 10.				
Rengöring, tvätt m. m. . . .	128: 13, 8.				
Lysningsämnen	48: 33, 4.				
Skrifmaterialier m. m.	13: 6, 4.				
Löner till Lärare m. fl. samt uppmuntringspenningar till Barnen	850: 35.				
Diverse utgifter.	346.	4,208: 9, 10.	4,980	43	8
Behållning den 31 December 1847.					
Jordegendomen	5,097: 26, 8.				
Åbyggnaden	8,131: 3, 8.				
Inventarier	2,055: 13, 6.	15,283: 43, 10.			
Utestående capitaler, dels räntebärande o. dels utan ränta		24,699: 38, 3.			
Oguldne, å bestämde tider förfallne bidrag .		435: 32.			
1 Actie uti Stadshuset i Lund		100.			
1 $\frac{1}{2}$ d.o uti Orups Landtbruks-Institut		150.			
Ytterligare behållning till redovisning i nästa räkning		1,441: 11, 1.	42,110	29	2
Summa B:co R:dr			47,091	24	10

Sålunda, på begäran och med ledning af mig meddelade handlingar upprättad. Lund i September 1848.

O. C. Möller,
Häradsskrifvare.

